

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

שער
שלישי

קובץ
שלשלת האור

היכל
תשיעי

לקוטי שיחות

בתרגום חפשי ללשון הקודש

על פרשיות השבוע, חגים ומועדים

•

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

צוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

•

נח

(חלק בה שיחה א)

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ושש לבריאה

מחזור הראשון של לימוד הלקוטי שיחות
שבוע פרשת נח, כז תשרי-ג חשון, ה'תשפ"ו (א)

LIKKUTEI SICHOT
TARGUM L'LOSHON HAKODESH

Copyright © 2025
by

KEHOT PUBLICATION SOCIETY®
770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213
(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718
editor@kehot.com / www.kehot.org

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without prior permission from the copyright holder.

The Kehot logo is a registered trademark of Merkos L'Inyonei Chinuch.

For dedications of the weekly Sichos, please contact us at: dedications@kehot.com

נח

התורה⁶ „והוי דן את כל האדם לכף זכות“ הוא, כמובן בפשטות, כלל לכל אדם מִיִּשְׂרָאֵל, אפילו למי ש„מדתו מדת הגבורה“ – וא”כ כיצד זה מהפך ר’ יצחק בחובתו של נח, ואינו דן אותו לכף זכות (כציווי המשנה)?

ב. בדומה למחלוקת הנ”ל דר’ יהודה ור’ יצחק – מצינו⁷ גם פלוגתא⁸ על הפסוק בתחלת פרשתנו⁹ „נח איש צדיק גו’ בדורותיו“: „יש¹⁰ מרבותינו דורשים אותו לשבח כ”ש שאלו ה’ בדור צדיקים ה’ צדיק יותר ויש שדורשים אותו לגנאי לפי דורו ה’ צדיק ואלו ה’ בדורו של אברהם לא ה’ נחשב לכלום“.

וגם בזה אינו מובן (ע”ד השאלה הנ”ל): כיון שהברירה בידינו – אם לדרוש לשבח או לדרוש לגנאי – מדוע נאמר שכוונת התורה היא לבטא את גנותו של נח?

יתירה מזו: כלל הוא¹¹ שאפילו „בגנות בהמה טמאה לא דבר הכתוב“ – התורה אינה נוקטת לשון „מגונה“

א. ידועים דברי חז”ל בנוגע לנח, שלא התפלל על אנשי דורו, „לא בעי רחמין על עלמא“; דלא כמשה רבינו שהתפלל על עושי העגל.

ומצינו בזה פלוגתא² בין ר’ יהודה לר’ יצחק: ר’ יהודה אומר שמה שנח לא התפלל כמו משה (אינו ענין של חסרון³, אלא) הוא משום ש„משה לא תלה מלה בזכותי“, אלא בזכות אבות, בשעה שנח, כמובן, לא יכול ה’ לתלות תפלתו בזכות אבות. משא”כ ר’ יצחק סבירא לר’, שאעפ”כ ה’ על נח להתפלל ולעורר רחמים עליהם⁴.

ומבאר אאמו”ר בטעם הדבר⁵ ש„ר’ יהודה מהפך בזכות דנח ור’ יצחק בהיפך שמהפך בחובתו“, שהוא משום ש„כל א’ מהם מדבר כפי בחינתו ומדריגתו“: ר’ יהודה הוא בחי’ חסד, ולכן „מהפך בזכותו כפי מדתו מדת החסד“, ור’ יצחק „הוא בחי’ גבורה . . לכן . . מהפך בחובתו כפי מדתו מדת הגבורה“.

אבל הדברים צריכים ביאור: ציווי

(6) אבות פ”א מ”ו.

(7) כהובא בלקוטי לוי”צ שם.

(8) סנהדרין קת, א. ב”ר פ”ל ט. תנחומא פרשתנו ה (תנחומא באבער ו). זהר פרשתנו (תוספתא) ט, א. (וראה שם טז, סע”א ואילך. לקמן הערה 21). רש”י ריש פרשתנו.

(9) ו, ט.

(10) לשון רש”י עה”פ. וראה לקו”ש ח”כ ע’ 13 ובהערות שם.

(11) ב”ב כג, א (ומסיים: בגנות צדיקים דבר הכתוב (בתמי”)).

(1) זהר פרשתנו טז, ב ואילך. שם בהשמטות רנד, ב. וראה ג”כ זהר וירא קו, א. זח”ג יד, ב ואילך. וראה לקמן הערה 21.

(2) זהר פרשתנו סח, א.

(3) להעיר שכן משמע גם דעת פרש”י (בראשית ה, כח; שם כט) – נתבאר בארוכה בהתועדות (א) דש”פ בראשית תשד”מ.

(4) וראה ג”כ המשך הענין שם, דר’ יצחק אומר דהו”ל להקריב קרבן „מן קדמת דנא דלמא כו’ אמר ר’ יהודה מה הוה לי למעבד כו’“.

(5) לקוטי לוי”צ לזהר שם (ע’ ל).

כזו היא הנהגת צדיק תמים. ולכן בהכרח להדגיש כאן את היפך השבח של נח, כדי שנלמד מכך הוראה ברורה כיצד עלינו להתנהג.

ג. עפ"י יש לומר יתירה מזו – שהמכוון בזה ש"יש (ש)דורשים אותו לגנאי" אינו סיפור דברים אודות חסרון בפועל שהי' אצל נח, אלא¹⁷ "דורשים אותו לגנאי" – זוהי דרשה ולימוד "לגנאי" עבור אחרים, כדי להזהירם מחסרון וטעות בעת לימודם אודות נח.

דיש לומר¹⁸, שמה ש"יש דורשים אותו לשבח .. ויש שדורשים אותו לגנאי" אינו מחלוקת בנוגע לדרגת הצדקות של נח, אלא מר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי¹⁹: לא פליגי במציאות אם צדקותו של נח "בדורו של אברהם הי' נחשב לכולם"; אבל לאידך הכל מודים שנח לא הי' אשם בזה שלא הי' צדיק גדול כאברהם, שכן הדבר הי' כתוצאה מגודל הפחיתות של דורו²⁰, ואלו הי' בדור צדיקים הי' צדיק יותר".

21 והחילוק ביניהם הוא – מהי המטרה והמכוון של הוספת הכתוב את התיבה "בדורותיו": לחד מאן דאמר – "שבח" הוא, ובא הכתוב לשבח את נח; ולאידך

אפילו בנוגע לבהמה¹², ועאכו"כ שהתורה לא תדבר בגנותו של נח. ואם כן, כיצד יכולה להיות דעה שהתורה מוסיפה את התיבה "בדורותיו" – רק כדי לבטא ענין של גנאי אודות נח?!

ויש לומר בזה, ובהקדים מה שנתבאר במקום אחר¹³, שכלל זה – שהתורה אינה נוקטת לשון מגונה – אמור ביחס לסיפורי התורה¹⁴. משא"כ כשהכתוב מלמדנו הלכה ודין – דרכו לנקוט לשון ברורה, אפילו במקום שהדבר דורש שימוש בלשון בלתי נקי. שכן הלכה צריכה להאמר בבירור, כהוראה ברורה, כדי למנוע מקום לטעות בקיום ההלכה במעשה בפועל.

ועד"ז הוא בענין זה, שהכתוב מוסיף את התיבה "בדורותיו" במשמעות שהיא (לא' הפירושים) "לגנאי": אלמלא הי' הכתוב אומר "לגנאי" זה, הי' מקום לטעות בנוגע להלכה – בנוגע להנהגה בפועל: מצינו¹⁵ בהנהגת נח ענינים המורים שצדקותו לא היתה בשלימות¹⁶, ואילו הי' הכתוב מתאר את נח כצדיק תמים מבלי להודיע שזהו "בדורותיו" (רק בערך דורו), הי' מקום לפרש שהנהגה

(12) ראה פסחים ג, א (הובא ברשב"ם ב"ב שם) ולמדו זה מהדיבור אל נח!

(13) לקו"ש ח"ה ע' 281 ואילך.

(14) ראה גם לקו"ש ח"ה ע' 26 ואילך.

(15) ראה לקו"ש ח"ה שם (ע' 282 ואילך) באור"א.

(16) ראה לדוגמא תנחומא פרשתנו שם. ב"ר פ"ל י. פרש"י ו, ט (ד"ה את האלקים). ב"ר פל"ב, ו. פרש"י פרשתנו ז, ז. ועוד.

(*) ולהעיר שלשון רש"י הוא כהלשון בזהר חדש (מהג"ט) פרשתנו כב, א (ולא כבב"ח). וראה ג"כ לקמן ע' 23 בפרש"י ז, יב ובהנמון בהערה 5.

(17) וראה ב"ב שם ע"ז: רכות ממש (חסרון, אלא) ולא גנאי הוא כו'.

(18) וע"פ הכלל, ואפילו בדרך הלימוד ע"ד ההלכה (ראה דרכי שלום (נדפס בשדי חמד הוצאת קה"ת כרך יו"ד בסופו) כללי הש"ס אות ל' סנ"ז. ושו"נ) – למעט במחלוקת.

(19) ראה בכ"ז רא"ם, גו"א ועוד ריש פרשתנו. ענף יוסף לתנחומא שבהערה 8.

(20) ע"ד מרז"ל ראוי שתשרה שכינה עליו אלא שאין דורו ראוי לכך (סוטה מט, ב. ושו"נ).

להתפלל על אנשי הדור; ולכן אומר ר' יצחק, שמן ההכרח לדרוש (לבטא ולהודיע) שהדבר כשלעצמו הוא ענין של גנאי (אף שאצל נח עצמו לא יכול ה' להיות באופן אחר²²), שכן צריך האדם להשתדל בכל האופנים האפשריים להתפלל ולבקש רחמים על זולתו.

ולכן אין דעת ר' יצחק בסתירה לכלל „הוי דן את כל האדם לכף זכות” – שהרי גם לפי ר' יצחק אין זו „חובה” ח"ו אצל נח, ולא בא אלא להודיע ולהזהיר שהדבר הוא ענין של „חובה” אצל אחרים;

ואדרבה: אם לא נזהיר שהנהגה כזו (באופן כללי) של אי בקשת רחמים על אנשי הדור היא בלתי רצויה – הרי בזה גופא עלול להיות ענין של חובה על נח, שהנהגתו הוא תוכל לגרום תקלה ליהודי אחר.

ולכן (גם) זה גופא „בזכותו” של נח – זהו רצונו של נח עצמו, שיודגש שאדם צריך להתפלל על אנשי דורו, עד שהדבר יתואר כאילו מדובר בחסרון בנח עצמו (כפשטות לשון ר' יצחק: „ועם כל דא . . הוה ל' (לנח) למבעי רחמי עליהו”) – כדי להבטיח

שלא יגרם כתוצאה מכך חסרון אצל אחר²³.

(22) ומה שנקט הלשון „עם כל דא . . הוה ל' למבעי רחמי כו'” – ראה לקמן בפנים.

(23) עדמשת” (לקושי חכ”ד ע' 253 ואילך) בהטעם שנאמר בס”פ ברכה (לד, ח) „ויבכו בני ישראל” המדגיש מעלת אהרן על משה, שדוקא אצל אהרן „שהי' רודף שלום כו' נאמר (חוקת כ, כט) כל בית ישראל זכרים ונקבות” (רש”י ברכה שם).

דלכאורה: איך מתאים לכתוב ע”ד מעלתו של

מאן-דאמר, רצה הכתוב להזהיר שלא תצא שום תקלה בעבודתו של אדם מישראל הלומד אודות נח.

וזהו „ויש שדורשים אותו לגנאי”: בכל הנוגע לנח עצמו אין זה ענין של גנאי וחסרון – שכן להיותו בדור פחות כל כך לא ה' שייך שגיגה לדרגת הצדקות של אברהם; אלא שהוצרך הכתוב להודיע שדרגא זו בצדקות אינה השלימות האמיתית, ואדרבה: זוהי דרגא של „גנאי” בערך לאברהם („לא ה' נחשב לכלום”), כדי שההוראה מסיפור נח תהי' ברורה.

ד. באותו אופן יש לבאר את ב' הדעות הנ”ל דר' יהודה ור' יצחק בזה שנח לא התפלל על דורו:

מר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי²⁴ – אף ר' יצחק מודה, שמה שנח לא התפלל על אנשי דורו ה' לפי שלא ה' ביכלתו (באותו מצב) להתפלל עליהם, שכן „לא הוה ל' במאן דיתלי בזכותא כמשה”, ואין זה חסרון בנח;

אלא שר' יצחק בא רק להבטיח שלא תצא תקלה ח"ו בדורות הבאים, שישכרו הלומדים שאין זה חסרון שלא

(21) עפ”י יתורץ מה שמצינו שר' יהודה מדגיש מעלת אברהם על נח שנח „לא אמר ל' מידי ולא בעי רחמי” (וח”א קו, א), וכן ס”ל (זהר פרשתנו סו, סע”א) שהי' צדיק „בדור הזה דייקא” (ור' יוסי פליג ד„בדור הזה דא שבחא דילי כו'”) – בדוגמת המ”ד „דורשין אותו לגנאי” (וראה לקוטי לוי”צ שם שפלוגתא זו תלי' בפלוגת ר' יהודה ור' יצחק) – כי מר אמר חדא כו', כבפנים בארוכה. ועצ”ע. ואכ”מ.

(*) וכן ר' יוסי אמר דנח לא בעי רחמי עלייהו (דלא כמשה) – וח”ג טו, א – אף שס”ל ד„בדור הזה דא שבחא דילי”, כדלקמן בפנים ההערה.

הוא להגיע בלבו למסקנא, אשר „אני את נפשי הצלתי“: לא רק בנוגע לעבודתו עם עצמו, אלא גם בנוגע לעבודה עם הזולת – הוא עשה בשלימות. אלא מאי, לא הצליח – אין זה חסרונו.

ועל זה מלמדנו ר' יצחק הוראה, שיתכן שאדם זה עשה באמת ככל יכלתו – אין זה דמיון, אלא ע"פ שו"ע (תורת אמת) הוא פעל בשלימות – אבל אעפ"כ צריך הוא לדעת, שאסור להסתפק בכך; אסור להיות מרוצה מן המצב, אלא יש להמשיך ו„להכריז“ ללא הרף „ועם כל דא .. הוה לי למבעי רחמי עליהו!“ אי בקשת רחמים על דורו הרי הוא מצב של „חובה“.

וזה עצמו גורם שיהפך הדבר למצב של „זכות“ – שהקב"ה מבטל את הסיבות למצב הבלתי רצוי, ונותן לו הזדמנות לבקש רחמים על אנשי דורו, עד שיפעל עליהם שיעשו תשובה,

ובפרט בזמננו, עקבתא דמשיחא, שעליו פסק הרמב"ם בספרו דהלכות²⁴: „הבטיחה תורה שסוף ישראל לעשות תשובה בסוף גלותו ומיד הן נגאלין“²⁵.

(משיחת ש"נ נח תשמ"ג)

(24) כמ"ש בסוף הקדמתו לס' היד.

(25) רמב"ם הל' תשובה פ"ז ה"ה.

וע"י ההודעה שהנהגת נח היא ענין של „חובה“, שע"י הנה בני הדורות הבאים מתנהגים באופן אחר ומתפללים על אנשי הדור, הרי זה גופא „מתקן“ את מה שהחסיר נח בפועל: אע"פ שבדורו לא ה' ביכלתו לעשות זאת, סוף סוף, מאחר שעל ידו (דהיינו ע"י ההדגשה שהנהגה כזו אינה מעלה) באה ההוראה לדורות שאדם צריך להתפלל על אנשי דורו, מביא הדבר לידי שלימות בענין זה גם אצל נח עצמו.

ה. וזוהי גם ההוראה למעשה בימינו אלה:

אף כשאדם עושה ככל יכלתו להשפיע בסביבתו, על „אנשי דורו“, פעמים שמצד סיבות שאינן תלויות בו (לכאורה) אינו מצליח בכך. ואזי עלול

אהרן לגבי משה – בפסוקים אלו שבהם מדובר ע"ד הסתלקות משה והמדגשים מעלותיו של משה?

אלא שמשה „רוצה“ שהפסוק ידגיש מעלת אהרן בהענין דרודף שלום כו', כדי שבנ"י יהיו בזה „מתלמידיו של אהרן“ (אבות פ"א מ"ב) דוקא, ובוה לא ילמדו מהנהגת משה. כי אצל משה לא ה' זה חסרון כלל ח"ו (כי מצד ענינו של משה לא ה' יכול להיות אצלו ההנהגה ד„רודף שלום כו'“ כמו אהרן), מ"מ רצה להזהר שהנהגתו לא תגרום ח"ו חסרון אצל מישוהו ב„הוי מתלמידיו של אהרן כו' רודף שלום כו'“, וזהו ע"י שמדגיש מעלת אהרן עליו.

